

EFLANI İLÇESİ'NDE (KARABÜK) NÜFUS

Population in Eflani District (Karabük)

Yrd. Doç. Dr. Güzin KANTÜRK YİĞİT*

Özet

Karabük Türkiye'deki demir çelik sanayisinin etkisiyle hızla büyümüş bir sanayi kentidir. Eflani ise ilin nüfus kaybeden ilçelerindedir. Türkiye'de pek çok yerleşim 1950'lerde başlayan ve daha sonra da devam eden iç göçün etkisiyle nüfus kaybına uğramıştır. Bu çalışmanın amacı, ilçe nüfusunun özelliklerinin değerlendirilmesi ve ilçede yaşanan nüfus azalmasına dikkat çekmektir. Araştırmada ilçenin nüfus yapısı ile ilgili çeşitli bulgu ve yorumlar yapılmıştır. Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 1955-2000 yıllarında yapılan Genel Nüfus Sayımları ile 2007-2009 yıllarında Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarından ve Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2000 Göç İstatistiklerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın sonucunda Eflani'nin nüfus kaybeden bir ilçe olduğu vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Eflani, Nüfus, Karabük

* Karabük Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü.
E-posta: gkanturkyigit@karabuk.edu.tr

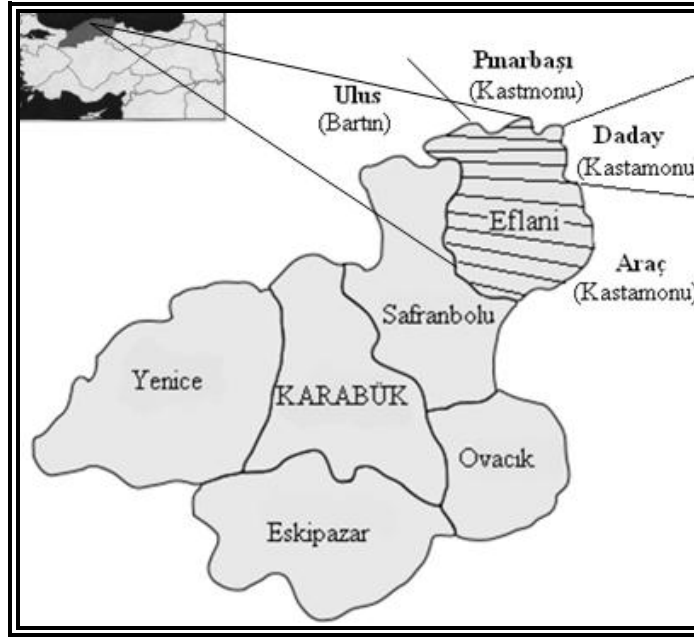
ABSTRACT

Karabük is an industrial city that has grown rapidly especially effect of iron and steel industry in Turkey.. Eflani is one of the district that losing the population in Karabük districts. Many settlements began loss of population in the 1950's and ongoing internal migration in Turkey. The aim of study is evaluation of data that indicating the population features and attracts attention to decrease population in Eflani. In the study, population censuses that were conducted in 1955-2000 by the Statistical Institute of Turkey and the results of address based population registration system results; also 2000 Registration system migration statistics have been used. A variety of research findings and interpretations were made about the decline of the population in the district. As a result, it is emphasized that Eflani is a district that has been losing population.

Key words: *Eflani, Population, Karabük*

1- GİRİŞ

Nüfus sadece sayısal bir değer değildir. Bir yerin nüfus yapısı o yerleşimle ilgili pek çok alanda fikir verir. Örneğin gelişen bir ekonomide nüfus ve nüfusun özellikleri, kaynakların sosyal ve ekonomik sektörler arasındaki dağılımını büyük ölçüde etkiler. Nüfus dağılımı ekonominin büyüme hızını, istihdam düzeyini, sektörel üretim artış oranları ile ihracat ve ithalat oranlarını da etkiler (DPT, 2001: 3). Araştırmaya konu olan Eflani ilçesi, Karadeniz Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü sınırları içerisinde yer alır. Yönetim olarak Karabük iline bağlıdır. İlin kuzeydoğusunda yer alan Eflani yaklaşık 536 km² lik yüzölçümüne sahiptir ve denizden yüksekliği 930 metredir. İlçe merkezinin Karabük merkezine uzaklığı 47 km'dir. Batıda Safranbolu (Karabük), kuzeyde Ulus (Bartın), kuzeydoğuda Pınarbaşı (Kastamonu), doğuda Daday (Kastamonu), güneydoğuda Araç (Kastamonu) ilçeleri ile komşudur (Şekil 1).

Şekil 1: Eflani'nin Konumu

Eflani, Roma-Bizans döneminde ve ondan önceki dönemlerde önemli yerleşim yerlerinden biri olan ve Paflagonya devletinin yönetim merkezi olduğu rivayet edilmektedir. İlçe içerisinde pek çok höyük, tümülüs, kaya mezarı gibi kalıntılar bulunmaktadır. Bugünkü yerleşme merkezinin bulunduğu mevki Cumhuriyetten önce yöre Safranbolu kasabasından sonra ikinci önemli Pazar yeri durumundaydı. Yazıcızade'nin Selçuknamesinden bu havalinin Efligan olarak adlandırıldığı, Osmanlı döneminde ise Eflâğanlı denildiği daha sonra Eflani olarak metinlerde geçtiği belirtilmiştir. Eflani; Bizans, Selçuklular ve Osmanlı medeniyetlerinde yerleşim yerlerinden biriydi (Yazıcıoğlu, 1982: 39-40). Cumhuriyet döneminde Eflani Safranbolu ilçesine bağlı, 35 köyü bulunan bir

bucak merkezi idi. O dönemde Safranbolu Kastamonu iline bağlı idi. 1927 yılında Safranbolu'nun Zonguldak iline bağlanması ile Eflani bucak özelliğini koruyarak Zonguldak ili sınırları içinde yer aldı. 1 Eylül 1953 tarihinde çıkartılan 6608 sayılı Kanunla Eflani ilçe merkezi oldu. 1995 yılına kadar Zonguldak'a, 1995 yılından sonra Karabük iline bağlanmıştır. Eflani 54 köyü ve 5 mahallesi ile küçük bir ilçe konumundadır. Çalışmada ilçenin nüfus özellikleri, kent merkezi olan Eflani kasabası ve kır nüfuslarının zaman içindeki durumu incelenmiştir. Demir çelik fabrikasının etkisiyle büyüyen ve göç alan ilde 2009'de yıllık nüfus artış hızı ortalama 10,7 iken Eflani ilçesinde – 51,8 olmuştur. Eflani kasaba nüfusunda -25,3, kır nüfusunda -36 artış hızı ile ilin nüfus kaybeden ilçelerinden biridir (TUIK, 2009).

2- ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ VE AMACI

Nüfus ile ilgili çalışmalar çok eskilerden beri yapılmaktadır. Nüfusun ayrıntılı şekilde bilinmesi karşılaştırmalar ve yönlendirmeler yapmak açısından önem taşımaktadır (Emiroğlu, 1988: 28, 34, 35). Eflani Karabük içinde nüfus kaybeden ilçelerden birisidir. 1955-2000 Genel Nüfus Sayımları ve 2009 ADNKS verilerine göre ilçede hem kır hem de kent nüfusu azalmaktadır.

Bu çalışmanın amacı ilçe nüfusunun özelliklerinin değerlendirilmesi ve ilçe nüfusunun azalmasına dikkat çekmektir. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgulara değinilmiş ve öneriler sunulmuştur.

3- MATERYAL VE METOD

Çalışmada Türkiye İstatistik Kurumu tarafından 1955-2000 yıllarında yapılan Genel Nüfus Sayımlarının sonuçları ile 2007-2009 yılları Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarından yararlanılmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan "Genel Nüfus Sayımı 2000: Göç İstatistikleri" bülteninde yer alan verilerden ve 2000 Genel Nüfus Sayımı Karabük ili verilerinden kullanılmıştır.

Çalışma betimsel nitelikte bir araştırmadır. Konu "Eflani ve Çevresinin Doğal Ortam Özellikleri", "Eflani'de Nüfus" "Bulgular ve Tartışmalar" ile "Sonuç" başlıkları altında incelenmiştir.

4- EFLANİ VE ÇEVRESİNİN DOĞAL ORTAM ÖZELLİKLERİ

Eflani batıda Safranbolu (Karabük), kuzeyde Ulus (Bartın), kuzeydoğuda Pınarbaşı (Kastamonu), doğuda Daday (Kastamonu), güneydoğuda Araç (Kastamonu) ilçeleri ile çevrilidir (Şekil 1).

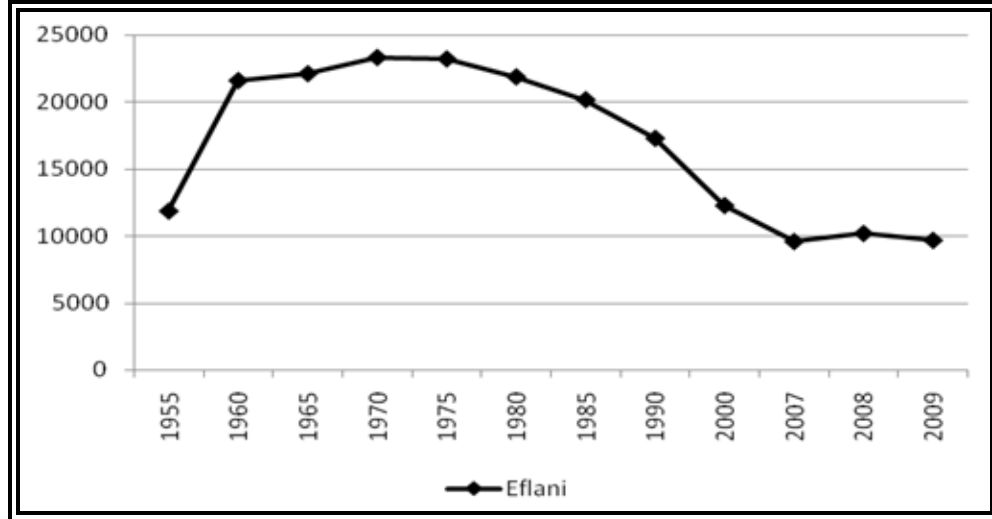
Harita1: Eflani ve Yakın Çevresinin Jeomorfoloji Haritası (Özdemir, 1998'den)

Eflani, Araç Çayı ve kollarının meydana getirdiği yaklaşık 1000 m. civarında plato düzlüğünde kurulan bir yerleşmedir (Özdemir, 1998: 179). İlçe adını içerisinde geçen Eflani Deresi'nden almaktadır. Eflani'de platonun yüksekliği 750-1000 m arasında değişmektedir. Tepedağ 1043 m ile Eflani'nin en önemli yükseltisidir. Jeolojik olarak arazide 3.zamana ait formasyonları bulunmaktadır. İklim olarak Karadeniz iklimi ile karasal iklim arasında bir geçiş özelliği göstermektedir. Saha genelde kuzey ve güney yönlü rüzgârlar hâkimdir. Yıl içinde en düşük aylık ortalama sıcaklık Ocak ayında, en yüksek aylık ortalama sıcaklık Temmuz ayında yaşanmaktadır. Kasım-Mart döneminde nisbi nem yıllık ortalamadan yüksek, Eylül-Şubat devresinde düşüktür. Bulutluluk en fazla kış mevsimindedir, Eflani'de yıllık yağış miktarı gerek yükseltinin artması, gerekse denize yakınlığa bağlı olarak yakın çevresindeki Karabük ve Safranbolu'dan fazla; yaklaşık 722 mm'dir. En fazla yağış Aralık ayında, en az yağış Temmuz ayında gerçekleşir. Yağışın en fazla görüldüğü (%32) mevsim kıştır. Saha hafif ve orta eğimli, kalker arazilerden

oluşmaktadır. Bu yüzden yağış sularının zemine sızması için gerekli zamanın eğimli arazilere göre fazla olması yüzeysel akışa geçen suların hızlarını düşürür, buharlaşmanın azalması da akımın biraz yükselmesini sağlar. Gökgöz deresi, Hatimindeğirmen Deresi sahanın akarsularındandır. İlçede doğal göl yoktur ancak DSİ tarafından yaptırılan üç gölet vardır. Sahanın önemli bir kısmında kahverengi orman toprakları bulunur. Akarsuların bulunduğu yerlerde alüvyon ve yer yer kolüvyon topraklar da yer alır. Eflani çevresinde göknar, meşe, karaçam, sarıçam ve gürgen türleri görülmektedir. Antropojen etkiler sonucu orman örtüsünün yerini daha kurakçıl türler, step türü otlar aldığı, zaman zaman da orman alanlarının açılıp tarla haline getirildiği görülür. Sahada önemli geçim kaynağı ziraattir. Sahadaki iklim tarıma çok uygun olmadığından kültür bitkileri pek yetiştirilmemekte onun yerine arpa ve buğday ekilmektedir (Özdemir, 1998: 19-69). İlçede yer yer büyükbaş, küçükbaş, kümes hayvanı yetiştirilmekte ve arıcılık yapılmaktadır. Yağlıca ve Esencik Köyü civarlarında ise mermer yatakları vardır (www.eflani.org.tr).

5- EFLANI'DE NÜFUS

Nüfusun sayısını, dağılımını ve cinsiyet oranlarını etkileyen pek çok faktör vardır. Cinsiyet ve yaş yapısının özelliklerinin bilinmesi bazı sosyal ve ekonomik amaçlı sorunların belirlenmesi bakımından önem taşır (Yazıcı, 1997: 69). Eflani, 1995 yılına kadar Zonguldak'a, daha sonra Karabük iline bağlanmış bir ilçedir. Eflani'nin nüfusu 2000 genel sayımına göre 12270 kişi, 2009 ADNKS'ne göre ise 9673 kişidir. İlçede 2000 nüfus sayımına göre km²'ye 21 kişi, 2009 adrese dayalı kayıt sistemine göre 16,5 kişi düşmektedir. Eflani ilçe olduktan sonraki 1955 yılı nüfusu ile 2009 yılı nüfusu arasındaki değişimine bakıldığında 2008 yılı hariç sürekli bir azalma olduğu göze çarpmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1: Eflani'de Nüfus

Tablo 1: Karabük ve İlçelerinde Nüfus
(*1959 yılında ilçe olmuştur. ** 1987 yılında ilçe olmuştur)

	KARABÜK	Eflani	Eskipazar	Ovacık*	Safranbolu	Yenice**
1955	49654	11854	20640	-	24801	-
1960	66246	21570	21583	11163	26936	-
1965	84457	22083	22352	10547	30291	-
1970	103767	23284	21840	10425	32233	-
1975	116088	23182	21110	9183	34020	-
1980	131349	21843	23063	9108	39464	-
1985	142569	20145	23612	8287	41778	-
1990	244177	17266	22686	7099	42815	30545
2000	225102	12270	16365	5455	47257	26951
2007	218463	9592	13217	3407	49821	23342
2008	216248	10187	13011	3821	48814	23744
2009	218564	9673	12583	3498	51088	23009

(Kaynak: TUIK verileri)

Tablo 2: Eflani'de Yerleşim Yerlerine Göre Nüfus

Eflani	İlçe Nüfusu	Kasaba Nüfusu	Kır Nüfusu
1955	11854	687	21167
1960	21570	786	20784
1965	22083	2157	19926
1970	23284	3141	20143
1975	23182	3793	19389
1980	21843	3183	18660
1985	20145	3062	17083
1990	17266	2894	14372
2000	12270	3897	8373
2007	9592	2506	7086
2008	10187	2387	7820
2009	9673	2243	7430

(Kaynak: TUIK verileri)

Eflani 1953 yılında ilçe olduktan sonra yerleşmeye bir takım kamu hizmetleri toplanmış, sağlanan yeni istihdam olanaklarıyla 1980-1985'lere kadar nüfusunu belli bir seviyede tutabilmiştir. Ancak sahada önemli bir sanayi tesisinin bulunmaması ve doğal çevre şartlarına bağlı olarak tarımda çeşitliliğin sağlanamaması nedeniyle nüfusu sürekli göç veren bir yerleşme haline gelmiştir (Özdemir, 1998: 80). 1955- 2009 yılları arasında ilçenin nüfusu % 18,4 (2181 kişi) azalmıştır. Nüfusun en fazla arttığı 1955-1960 dönemi (9716 kişi, % 45), nüfusun en hızlı azaldığı 1990-2000 dönemi (-4996 kişi, % 41) olmuştur (Tablo 1,2, Şekil 1).

Çalışma sahasında yer alan köylerin nüfus durumlarına bakıldığında; Eflani ilçesindeki bütün köylerde nüfusun azalmakta olduğu görülür. 1990-2009 yılları arasında ilçedeki 54 köyden 22'sinin nüfusu % 50'den fazla azalmıştır. Hatta Kutluören (-% 79,4), Mülayim (- %70,5) Akçakese (- % 70, 3) gibi bazı köylerde nüfus % 70'ler seviyesinde azalırken, Alaçat (- % 8), Esencik (-% 15) ve Kültücek (% 20,6) gibi köylerde nüfus kaybı daha azdır (Tablo 3).

Tablo 3: Eflani ve Köylerinde Nüfus

	1990	2000	2007	2008	2009
EFLANİ	17266	12270	9592	10187	9673
Abakolu	508	285	244	242	234
Acıağaç	162	62	41	50	56
Aday	186	113	76	85	85
Afşar	226	143	138	149	132
Akçakese	293	180	85	89	87
Akören	212	81	143	154	151
Alaçat	100	89	92	95	92
Alpagut	271	173	179	199	191
Bağlıca	388	189	153	175	121
Bakırcılar	397	222	191	178	169
Başığdır	143	68	68	92	75
Bedil	279	158	165	149	165
Bostancı	251	164	161	172	167
Bostancılar	298	169	177	150	153
Çalköy	255	140	98	104	102
Çamyurt	166	85	66	59	50
Çavuşlu	392	264	170	183	199
Çemçi	273	144	124	127	128
Çengeller	312	184	173	194	185
Çörekli	69	44	28	28	33
Çukurgelik	190	118	80	79	88
Çukurören	468	231	218	264	249
Demirli	-	256	215	204	192
Emirler	207	150	114	112	125
Esencik	260	205	203	215	221
Gelicek	156	108	58	71	67
Gökgöz	453	276	202	217	211
Göller	196	122	90	94	120
Güngören	179	142	121	118	125
Günlüce	245	158	148	141	139
Hacışaban	66	69	44	66	61
Halkevleri	468	235	232	228	238
Karacapınar	268	195	134	350	187
Karataş	164	102	67	71	68
Karlı	324	206	148	210	158
Kavak	125	85	76	75	77
Kıran	155	96	69	79	77

Kocacık	284	167	85	96	107
Kültüçak	218	125	138	172	173
Kutluören	586	191	116	127	121
Müftüler	210	97	103	121	118
Mülayim	352	148	98	110	104
Osmanlar	445	254	289	324	282
Ovaçalış	213	114	62	68	82
Ovaşeyhler	395	215	192	200	213
Paşabey	292	122	89	102	103
Pınarözü	363	249	188	188	184
Saçak	251	122	128	141	135
Saraycık	231	93	64	77	82
Seferler	228	165	165	188	173
Soğucak	365	208	191	237	188
Şenyurt	127	69	58	64	66
Ulugeçit	281	118	127	138	133
Yağlıca	426	215	202	199	188

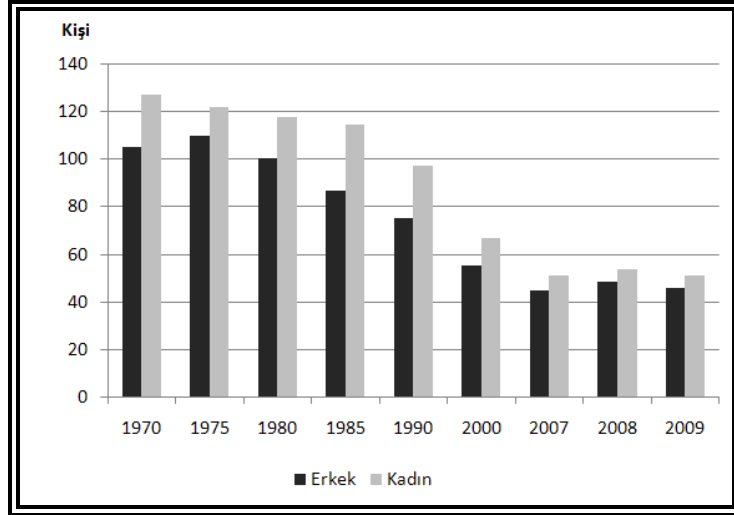
(Kaynak: TÜİK verileri)

Tablo 4: Eflani’de Nüfusun Cinsiyete Göre Dağılımı

EFLANİ	Erkek	Kadın	Toplam	Cinsiyet Oranı %
1970	10543	12741	23284	82.7
1975	10972	12210	23182	89.9
1980	10035	11808	21843	85.0
1985	8699	11446	20145	76.0
1990	7514	9752	17266	77.1
2000	5561	6709	12270	82.9
2007	4497	5095	9592	88.3
2008	4830	5357	10187	90.2
2009	4582	5091	9673	90.0

(Kaynak: TÜİK verileri)

Araştırma bölgesi nüfusunun cinsiyeti ile ilgili tablo incelendiğinde her dönemde kadın nüfusun erkek nüfustan fazla olduğu gözlenmiştir (Şekil 2). Genel olarak 100 veya 1000 kadın başına düşen erkek sayısı olan *cinsiyet oranında* savaşlar, doğumlar, ölümler ve göçler gibi olayların etkileri görülmektedir (Tümertekin, 1994: 185). Cinsiyet oranı 1970–1985 yılları arasında % 80–85 iken, 1985- 2000 döneminde % 70-80’e düşmüştür. Daha sonraki dönemde tekrar yükselmiş; 2008–2009 döneminde %90’ın üzerine çıkmıştır. Bu durum sahada bir dönem erkek nüfusunun hızlı azaldığı sonra da hem kadın hem erkek nüfusun azalmasıyla cinsiyet oranının tekrar yükseldiğini göstermektedir (Tablo 4).

Şekil 2: Eflani'de Nüfusun Yıllara ve Cinsiyete Göre Durumu (Kaynak: TUIK verileri)

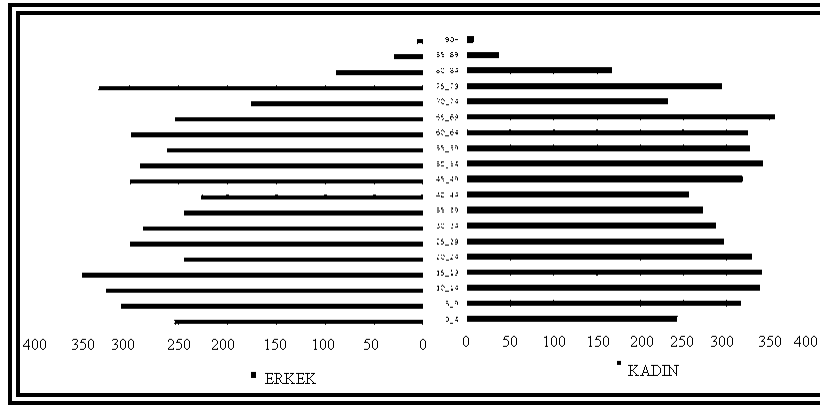
Eflani nüfusuna *yerleşim yeri* açısından bakıldığında; kır nüfusunun kasaba nüfusundan daha fazla olduğu görülür. Kasaba nüfusunda erkek nüfus fazla iken, kır nüfusunda kadın nüfus fazladır. Bu durum kırsal kesimde göçlerin etkisinin daha fazla olduğu izlenimini vermektedir. Köy yerleşmelerinde cinsiyet olarak kadın nüfusunun fazlalığı dikkat çekmektedir (Tablo 5). Bu sonuç Karagel'in çalışmasını doğrular niteliktedir. Karagel de çalışmasında Türkiye'de kırsalda çalışan kadın oranının erkek oranından fazla olduğunu, kırsal kesimde kadının çalıştığı iş kollarının neredeyse bütünüyle tarımsal faaliyetlere yönelik olduğunu, 1990'ların sonunda Türkiye'de kadın işgücünün en büyük bölümü tarımda ve ücretsiz aile işçisi olarak çalıştığını, oran itibarıyla kadınların tarım sektöründeki payları artarak devam ettiğini belirtmişti (Karagel, 2010: 254, 266).

Tablo 5: Eflani'de Cinsiyetin Yerleşim Yeri Göre Oranları

EFLANI	KASABA NÜFUSU		KIR NÜFUSU	
	Erkek %	Kadın %	Erkek %	Kadın %
1970	% 52,5	% 47,5	% 44,2	% 55,8
1975	% 57,3	% 42,7	% 45,4	% 54,6
1980	% 56,0	% 44,0	% 44,2	% 65,8
1985	% 51,4	% 48,6	% 41,7	% 58,3
1990	% 51,7	% 48,3	% 41,9	% 58,1
2000	% 54,8	% 45,2	% 40,9	% 59,1
2007	% 48,5	% 51,5	% 46,3	% 53,7
2008	% 48,7	% 51,3	% 47,0	% 53,0
2009	% 49,8	% 50,2	% 46,6	% 53,4

(Kaynak: TUIK verileri)

Eflani ilçe nüfusuna *dar aralıklı yaş grupları* açısından bakıldığında; nüfus piramidinde dikkat çeken en önemli özellik piramit tabanının dar olduğu yani nüfusun gerileyen yapıda olduğudur. Araştırma sahasında yaş ve cinsiyet açısından nüfusun en büyük payını 15-19 yaş grubu oluşturmaktadır. Bu yaş grubunun toplam nüfus içindeki payı % 7,1'dir. Bu grubun % 50,6'sı (349 kişi) erkek, % 49,3'ü (340 kişi) kadındır.

Şekil 3: Eflani'de Dar Aralıklı Yaş Grupları

Ancak 35-75 yaş arasındaki tüm gruplarda kadın nüfus miktarı daha fazladır. Yine 25-45 yaş arası gruplarda toplam nüfusta azalma görülmesi geçim kaynaklarının sınırlı olması nedeniyledir. 80 yaş ve üst yaş gruplarında ise ölüm nedeniyle nüfus miktarı azalmaktadır (Şekil 3).

Nüfusun geniş aralıklı gruplandırmasında özellikle aktif ve bağımlı nüfusu görmek mümkündür. Eflani'ye *geniş aralıklı yaş grupları* açısından bakıldığında; toplam nüfusun % 18,5'ni çocuklar, % 61'ni yetişkinler ve % 25,5'ni de yaşlıların (65 yaş +) oluşturduğu görülür. Toplam nüfus içerisinde çocukların cinsiyete göre durumu birbirine yakınken, aktif yaş grubunda ve yaşlılarda kadın nüfusunun fazlalığı göze çarpar (Tablo 6).

Tablo 6: Eflani'de 0-14, 15-64, 65+ Yaş Grubu ve Cinsiyete Göre Nüfus

Cinsiyet	0-14	%	15-64	%	65+	%
Toplam 2009	1788	18,5	5901	61,0	1984	25,5
Erkek 2009	889	9,2	2805	29	888	9,2
Kadın 2009	899	9,3	3096	32	1096	11,3

(Kaynak: TUIK verileri)

Nüfus artış hızı, ekonomik gelişme temposu içinde işgücü artışını, sermaye birikimini, teknolojik gelişmeyi ve doğal kaynakların kullanılmasını etkileyen önemli bir unsurdur (DPT, 2001: 17). Eflani nüfusu 2009 ADNKS'ye göre il içinde kasaba ve kırdaki düşük nüfus artış hızına sahip ilçelerdendir (Tablo 7). Eflani'nin 2000 yılı *yıllık nüfus artış hızı* toplamda -8,13, kasaba nüfusünde 3,41, kır nüfusünde -30,87 idi. 2009'a gelindiğinde toplam hızın dokuz yıllık dönemde -51,8'e, kasaba artış hızında -53,8'e, kır nüfus artış hızında ise -43,7'ye düştüğü görülmektedir. Eflani nüfusunun büyük bölümü ziraat ve

ormancılıkla uğraşmaktadır. Diğer ekonomik faaliyetlerden farklı olarak bu istihdam alanında kadın oranı daha fazladır (Tablo 8). 2000'deki nüfusun (12270) yarıya yakını ziraatla uğraşmaktadır. İlçede karasal iklimin hüküm sürmesi ve tarım alanlarının az olması nedeniyle üretim daha çok geçime yöneliktir.

Tablo 7: Eflani'de Nüfus Artış Hızı (2009 ADNKS)

Yerleşim Yeri	NÜFUS			NÜFUS ARTIŞ HIZI			
	Toplam	Kasaba Nüfusu	Kır Nüfusu	Toplam	Kasaba Nüfusu	Kır Nüfusu	Km ²
Eflani 2000	12270	3897	8373	-8,13	3,41	-30,87	21
Eflani 2009	9673	2243	7430	-51,8	-53,8	-43,7	16,5

(Kaynak: TUIK verileri)

Tablo 8: Ekonomik Faaliyet ve Cinsiyete Göre İstihdam Edilen Nüfus (12 ve daha yukarı yaştaki nüfus)

EFLANİ İLÇESİ	Erkek	Kadın	Toplam
Tanımlanmamış Faaliyetler	15	0	15
Ziraat, Avcılık ve Ormancılık	2010	3352	5362
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	1	0	1
İmalat Sanayii	189	16	205
Elektrik, Gaz ve Su	9	0	9
İnşaat	105	1	106
Toptan ve Perakende Ticaret, Lokanta ve Oteller	215	6	221
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	98	0	98
Mali Kurumlar, Sigorta, Taşınmaz Mallara Ait İşler ve Kurumları, Yardımcı İş Hizmetleri	41	0	41
Toplum Hizmetleri, Sosyal ve Kişisel Hizmetler	442	37	479
TOPLAM	3125	3412	6537

(Kaynak: 2000 Genel Nüfus Sayımı)

Türkiye'de kır-kent nüfusu arasında ciddi *sosyo-ekonomik* dengesizlikler vardır. Bu dengesizlikler, ekonomik ve sosyal fırsat eşitsizliğini doğurmakta, sosyo-ekonomik gelişmişlik farkını ortaya çıkarmakta ve kırsal göç olayını hızlandırmaktadır (Gürbüz ve Karabulut, 2008: 58). Devlet Planlama Teşkilatı'nda 2004 yılında yapılan çalışmada ilçeleri sosyo-ekonomik göstergeler açısından değerlendirmiştir. Bu çalışmaya göre Eflani ilçesi nüfus, şehirleşme, nüfus yoğunluğu bakımından ilçeler arasında son sıralarda yer almaktadır. Özellikle nüfus artış hızı bakımından son yirmi ilçe arasındadır. Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 872 ilçe içerisinde $-0,77933$ gelişmişlik endeksi ile 745. sıradadır. Tüm bu veriler Eflani'nin sosyo ekonomik açıdan gelişmiş bir ilçe olmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 9: Eflani'nin Sosyo-Ekonomik Göstergeleri

Göstergeler	Eflani	Sıralama
Nüfus	12 270	734
Şehirleşme Oranı (%)	31,76	616
Nüfus Artış Hızı (%o)	-36,47	855
Nüfus Yoğunluğu	21	750
Nüfus Bağımlılık Oranı (%)	68,76	203
Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	4,55	538
Tarım Sektöründe Çalışanlar (%)	82,03	210
Sanayi Sektöründe Çalışanlar (%)	3,29	492
Hizmetler Sektöründe Çalışanlar (%)	14,69	657
İşsizlik Oranı (%)	1,61	852
Okur Yazar Oranı (%)	73,24	778
Bebek Ölüm Oranı (%o)	56,03	126
Fert Başına Genel Bütçe Geliri (Bin TL)	35 654	444
Vergi Gelirlerinin Ülke İçindeki Payı (%)	0,00247	597
Tarım Üretiminin Ülke İçindeki Payı (%)	0,01193	757

(Kaynak: DPT, 2004)

Eflani sosyo-ekonomik göstergelerde bu sıralama ile 740 Hafik (Sivas), 741 Güce (Giresun), 742 Göynücek (Amasya), 743 Doğubeyazıt (Ağrı), 744 Kale (Malatya) ilçelerinin ardından 745. sırada yer almaktadır. İlçede nüfus azalması devam ederse, Eflani bu sıralamada daha da gerilere düşebilir.

Eflani'de nüfusun çoğu kırsal kesimde yaşamaktadır. Tablo 9'da görüldüğü üzere ilçede tarım sektöründe çalışanların oranı yaklaşık %82'dir. Tarımda çalışanların oranı bu kadar yüksek olmasına rağmen doğal ortamın tarıma uygun şartların olmaması nedeniyle tarım ekonomik anlamda getiri sağlayamamaktadır.

6- BULGULAR VE TARTIŞMA

İnsanların bir yerden diğerlerine göç etmesi nüfusun yeniden dağılımını belirlediğinden önemli bir coğrafi olgudur. Türkiye'de geçen yüzyılın ikinci yarısından başlayıp zamanla değişen hızlarla devam eden ve genelde kırsal kesimden kentlere doğru ve temelde ekonomik nedeni nüfus hareketi yaşanmaktadır (Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2006: 5). Kırsal alanda yaşayan nüfus içinde buldukları olumsuz ekonomik koşulları düzeltmek için buldukları yeri geçici veya süreli terk etmek zorunda kalırlar. Nüfus, yerleşim yerlerinin fiziki yapılarına bağlı olarak tarımsal potansiyelin düşük olduğu

alanlardan, gerek tarımsal potansiyelin yüksek olduğu, gerekse başka iş olanaklarının bulunabildiği kentsel alanlara doğru nüfus hareket etmektedir (Mutluer, 1992: 119, 120, Atalay, 2000: 231). Bölgeler içinde en fazla nüfus kaybeden bölge Karadeniz Bölgesi'dir. Nitekim bölgede yaşanan nüfus azalmasıyla ilgili pek çok araştırma yapılmıştır. Taşlıgil de çalışmasında sahaya yakın olan Kastamonu'daki nüfus gelişimini ve Türkiye nüfus hareketleri içindeki yerinden bahsetmiştir (Taşlıgil, 1993: 215-224).

Karabük'te Safranbolu ilçesi dışında diğer ilçelerde nüfus azalma eğilimindedir. Eflani de nüfusu azalan bu ilçeler arasında yer almaktadır. İlçenin 1955 nüfusu ile 2009 yılı nüfusu arasındaki değişimine bakıldığında 2008 yılı hariç sürekli bir azalma söz konusudur. Nüfusun çoğu kırsal kesimde yaşamaktadır.

Nüfus hareketinin yol açtığı değişkenlerden biri de kadın ve erkek nüfusundaki oransızlıklardır. En önemli değişken göç alan yerlerde erkek nüfusun, göç veren yerlerde ise kadın nüfusun fazla olmasıdır (Doğanay, 1997: 174, Tümertekin, Özgüç, 1998: 290, Bulut, 2000). Eflani'de kırsal alanda kadın nüfusun fazla olması da bunu göstermektedir.

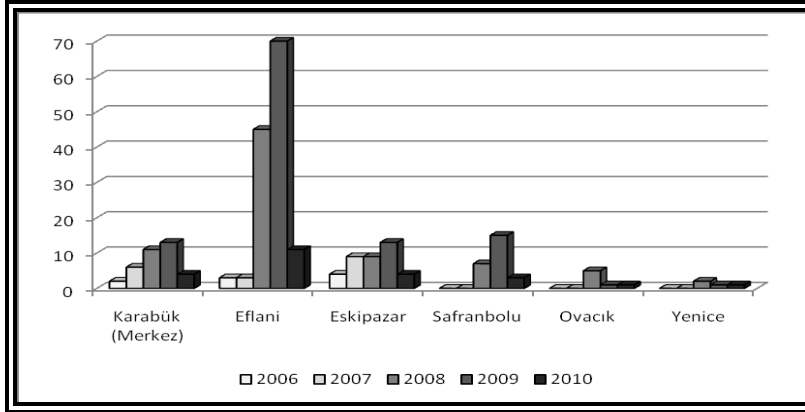
İlçede tarım sınırlı alanlarda ve sınırlı bitkilerle yapıldığından gelir getirecek düzeyde değildir. Tarım alanlarının sınırlı olması da insanları göçe iten sebeplerdendir. İlçede tarım alanlarının yaklaşık yarısında tarım yapılmamakta, yaklaşık beşte biri de nadasa ayrılmaktadır. Geri kalan tarım arazisinin de çoğunluğunda hububat ve yem bitkileri yetiştirilmektedir (Tablo 10).

Tablo 10: Eflani'de Tarım Alanlarının Dağılımı

Tarımsal Araziler (ha)	Eflani	Toplam
Hububat	5267	23454
Nadas	5300	23650
Sebze	22	1396
Meyve	8	335
Bağ A	0	146
Baklagil	13	157
Yem Bitkileri	2843	7501
Ekim yapılmayan	13469	36381
Toplam Tarım Alanı	26922	93020

(Kaynak: Karabük İl Tarım Müdürlüğü)

Tablo 9 ve 10'dan da anlaşılacağı üzere Eflani sosyo ekonomik açıdan gelişmiş bir ilçe değildir. Bu durum ilçede nüfus azalmasında etkili olan faktörlerdendir.

Tablo 11: Karabük'te Kene Vaka Sayıları

(Kaynak: Karabük İl Sağlık Müdürlüğü)

İlçede son yıllarda kenelerin neden olduğu Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) vakalarının sıkça görülmesi, insanların ilçeden göç etmesine neden olan etkenlerden biri olmuştur. Nitekim kene vakalarının il içinde en fazla görüldüğü yerleşmeler; Eflani ve köyleridir. 2006–2010 yılları arasında Karabük ilinde görülen toplam 226 KKKA vakasından 120'si, 17 KKKA ölüm vakasından 13'ü Eflani'de kaydedilmiştir (Tablo 11). Kene vakaları ilçede çok görüldüğünden, halkı bilinçlendirmek için Eflani İlçe Kaymakamlığı'nın resmi sitesinde bile “Kene ve Korunma” adlı ayrı bir başlığa yer verilmiştir (www.eflani.gov.tr).

İlçelerin gelişmesinde ekonomik tesislerin yanında eğitim ve hizmet sektörünün payı vardır. Örneğin Uşak ili Sivaslı ilçesinde nüfusunun tutulmasında ilçeye kurulan yüksekokulun payı vardır (Özav, 2000: 168). Ayrıca yerleşim yerlerinde nüfusun tutulmasında sosyo-ekonomik faktörler de etkilidir. İller arası gelişmişlik farkını azaltmak için nüfusun sosyo-ekonomik niteliklerinin ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi gereklidir. Sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanabilmesi için nüfusun demografik özellikleri ile doğal kaynaklar, ekonomik faaliyetler, teknolojik gelişme, sosyal ve kültürel yapı arasındaki dengenin her seviyedeki plânlama ve politika geliştirme süreçlerinde göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Karabulut, Gürbüz, Sandal, 2004: 3). Sanayi kuruluşları yerleşmelerin büyümelerine katkı sağlar. Örneğin Aliğa (İzmir)'nin büyümesinde Petrokimya, demir-çelik gibi önemli alanlarda üretim yapan sanayi kuruluşları etkili olmuştur (Işık, 2005: 38).

Nüfus veren yerleşmelerin eskiye oranla daha az nüfuslu yerleşmeler olduğu dikkati çekmiştir (Tümertekin, 1977). Önceden fazla nüfuslu yerlerin göç vermesine karşın, şimdi daha az nüfuslu kırsal yerleşmeler de göç vermektedir. Geçmişte önemli konumlarda olan bazı yerleşmeler zamanla önemini kaybedip nüfusları azalmıştır. Kastamonu, Pülümür (Tunceli), Alaşehir (Manisa), Kiğı (Bingöl), Koyulhisar (Sivas), ilçelerinde olduğu gibi

(Taşlıgil, 1993,Yazıcı, Akpınar, Şahin, 2005, Karakuyu, 2007, Soylu, 2007, Yürüdü, 2008). Ayrıca kırsal alanlarda doğal şartlardan kaynaklanan itici faktörler de göçe neden olmaktadır. Toroğlu çalışmasında Niğde ilinin bu yüzden nüfus kaybettiğini belirtmiştir. Eflani ilçesi de kırsal kesimin ve sosyo-ekonomik şartların itici etkisiyle göç veren ilçelere örnek gösterilebilir.

Türkiye'de 1950'lerde başlayan, 1960'larda hız kazanan ve 1980'li yıllarda sanayileşme ile paralellen bir iç göç yaşanmaktadır. Nüfustaki bu hareket başta İstanbul olmak üzere büyük kentlere yönelmiştir (Işık, 1999: 152, Garipağaoğlu 2000-2001: 72). Eflani de nüfusu azalan bir ilçedir ve ekonomik sebepler nedeniyle ilçeden özellikle İstanbul'a göç yaşanmaktadır. 2009 yılında Karabük ilinin verdiği göç sayısı 9242 kişidir. Bunun 2546'sı (% 27,5) İstanbul'a göç etmiştir. Yine 2009 kayıtlarına göre, Karabük doğumlu olup İstanbul'da ikamet edenlerin sayısı 89.261 kişidir (Tuik, 2009). Nüfusu azalan bir ilçe olarak Eflani ilçesinin bu sayıda payı vardır. İstanbul'da iş bulan yöre halkı, önceleri köyünden ilgisini kesmemiş ve zaman zaman köyüne gelmiştir. Araştırma sahasından dışarıya yönelik göçlerin seyri ilk önceleri iş bulup para kazanmak ve bir müddet sonra köyü dönmek iken, geçen süre ile birlikte büyük şehirlerin kır yerleşmelerine göre olan çekicilikleri bölge insanı için gidilen yerlerde daimi ikametgâha dönüşmüştür. İstanbul'a göç eden aileler genellikle birbirine yakın semtlere yerleşmişlerdir. Özellikle Karaköy, Sarıyer, Büyükdere, Harbiye, Nişantaşı, Kartal ve Avcılar'a yerleşmiştir. Dikkat çekici bir başka konu da, Eflani'den göç edenlerin bir kısmının İstanbul'da fırıncılık işi yapmalarıdır. Ayrıca Eflani'den İstanbul'a, İstanbul'dan Eflani'ye doğrudan otobüs seferlerinin olması da ile olan göçün bir kanıtıdır. İstanbul'daki Eflani'liler oralarda bir araya gelip dernekler kurmuşlar hatta şubeler de açmışlardır; EF-BİR-DER Eflani Birlik ve Dayanışma Derneği gibi, Kocaeli'nde kurulan Eflanililer Derneği ve Efder gibi.

1985'ten sonra Karabük Demir Çelik fabrikalarında iş bulan yöre insanı başka köylerinde ikamet etmişler daha sonra artan gelir düzeyen bağlık olarak Karabük ve Safranbolu'ya yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Araştırma sahasının göç veren bir yer olduğunu söylemek mümkündür. 1960'lı yıllardan başlayıp 1970'lerde ivme kazanan göç hareketinin asıl nedeni ekonomik sorunlardır (Özdemir, 1998: 92-93).

SONUÇ

Bu çalışma Eflani'de nüfusun azalmakta olduğunu ortaya koymaktadır. İlçede bazı yılların kurak gitmesi, toprağın verimsiz oluşu, zirai imkânların kısıtlı olması, mevcut nüfusu besleyememesi endişesi, gerek doğal, gerekse sosyo-ekonomik şartların iticiliği ve son yıllarda ilçede kenelerin neden olduğu Kırım Kongo Kanamalı Ateşi (KKKA) vakalarının çok görülmesi bir kısım halkın Karabük, Zonguldak ve İstanbul'a gitmelerine neden olmuştur.

İlçedeki nüfus azalışının önüne geçilebilmesi için öncelikle iş imkânlarının artırılması gerekmektedir. Bunun için tarım ve hayvancılık eliyle önlemler alınmalı, göçlerin yaşandığı orman köylerine de destek verilmelidir. İlçeye kamu ve özel teşebbüs yatırımları yapılması nüfusun azalmasını önlemede etkili olacaktır. İlçede tarım alanları sınırlı olduğundan geçim besi hayvancılığına veya diğer sektörlere yönlendirilebilir. İlçenin sosyo-ekonomik durumunu iyileştirici, şehirselleştirici fonksiyonları geliştirecek önlemler

alınmalıdır. Örneğin Karabük Üniversitesi'nde açılacak bazı yüksek okul veya bölümlerin ilçeye yönlendirilmesi gibi, tarım, madencilik, ormancılık ve turizm gibi gelir getirecek yatırımların yapılması gibi. Ayrıca ilçede görülen KKKA'ya karşı gerekli önlemlerin alınması ve halkın bilinçlendirilmesi ile ilçede yaşanan nüfus azalmasının önüne geçilebilir.

KAYNAKÇA

- Atalay, İ. (2000). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Bulut, İ., 2000, Yozgat'ın Nüfus Coğrafyası, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 4, Erzurum.
- Dincer, B., Özasan, M. (2004). *İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması*, Ankara: T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- Doğanay, H. (1997). *Türkiye Beşeri Coğrafyası*, İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 2982. Bilim ve Kültür Eserleri Dizisi: 877, Eğitim Dizisi: 10.
- DPT, (2001). *Nüfus, Demografi Yapısı, Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Ankara.
- Emiroğlu, M. (1988). Türkiye'de Yaşlı Nüfusun Artışı ve Coğrafi Dağılım Özellikleri. *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, Sayı:11, No: 11, s. 25-49.
- Garipağaoğlu, N. (2000-2001). Türkiye'de Göç Alan İllere Yönelen Nüfusun Eğitim Durumu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, Sayı: 3 Cilt: 2, s. 71-85.
- Gürbüz, M., Karabulut, M. (2008) Kırsal Göçler ile Sosyo-Ekonomik Özellikler Arasındaki İlişkilerin Analizi. *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 50, s. 37-60, İstanbul.
- Hür, K. (2007), *Cumhuriyet Kenti Karabük*, Karabük: Karabük Valilik Yayınları.
- Işık, Ş. (1999). 1997 Nüfus Tespiti ve Türkiye Nüfusu Üzerine Bazı Yeni Gözlemler, *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı: 10, 149-172, İzmir.
- Işık, Ş. (2005). İzmir'in Aliağa İlçesinde Nüfus Özellikleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı: 14. s. 29-44, İzmir.
- Karabulut, M, Gürbüz, M., Sandal, E., (2004). Hiyerarşik Kluster (Küme) Tekniği Kullanılarak Türkiye'de İllerin Sosyo-Ekonomik Benzerliklerinin Analizi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Cilt: 2 Sayı: 2 DOI: 10.1501/Cogbil_0000000043.
- Karagel, Üçeçam, D. (2010). Türkiye Kırsalında Tarımda Çalışan Kadın Nüfus (1990-2000). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 3, Sayı: 13, Kadın Araştırmaları Özel Sayısı, Ordu.
- Mutluer, M. (1992). Edremit Yöresi Kırsal Alanından Nüfus Hareketlerine Neden Olan Faktörler. *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı: 6, s. 119-151.
- Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2006). *Türkiye Göç ve Yerinden Olmuş Nüfus Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

- Özav, L. (2000). Dünden Bugüne Sivaslı İlçesinde Nüfus Artışı. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı:3, s. 155- 168, Erzurum.
- Özdemir, Ü. (1998). *Beşeri ve İktisadi Coğrafya Açısından Bir Araştırma: Safranbolu Platosu*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı, Erzurum.
- Soylu, H. (2007). Tarihte Önemi Azalan Yerleşmelere Bir Örnek: Kiği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 17, s. 87-110, Erzurum.
- Taşlıgil, N. (1993). Kastamonu İlinin Nüfus Gelişimi ve Türkiye Nüfus Hareketleri içerisindeki Yeri, *Türk Coğrafya Dergisi*, Sayı: 28, s. 215-224.
- Toroğlu, E. (2007), Niğde İlinde Göç Faktörleri ve Göçler, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, Sayı 5 (1), 75-96.
- Tümertekin, E. (1977). Türkiye'de İç Göçler Üzerine. *İstanbul Üniversitesi Coğrafya Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 22, s. 29-42, İstanbul.
- Tümertekin, E. (1994). *Beşeri Coğrafya*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yayın No: 3819, Fakülte Yayınları No: 2464.
- Tümertekin, E., Özgüç, N.(1998). *Beşeri Coğrafya, İnsan, Kültür, Mekan*. İstanbul: Çantay Kitabevi.
- TUIK, (1955), Genel Nüfus Sayımı, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (1960), Genel Nüfus Sayımı, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (1965), Genel Nüfus Sayımı, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (1970), Genel Nüfus Sayımı, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (1975), Genel Nüfus Sayımı, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (1980), Genel Nüfus Sayımı, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (1985), Genel Nüfus Sayımı, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (1990), Genel Nüfus Sayımı, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (2000a), Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (2000b), Genel Nüfus Sayımı 2000 Göç İstatistikleri, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (2000c), 2000Genel Nüfus Sayımı İl: Karabük, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara.
- TUIK, (2007), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.
- TUIK, (2008), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

TUIK, (2009), Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi.

Yazıcı, H. (1997). *Orta Sakarya Vadisi'nin Coğrafi Etüdü "Yenice-Alpagut Arası"*.
Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Yay. No: 839, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Yayın No: 78, Araştırma Seri No: 19.

Yazıcı, H, Akpınar, E., Şahin, F. (2005), Doğu Anadolu Bölgesi'nde Hızla Nüfus
Kaybeden Tipik Bir İlçe Merkezi: Pülümür. *Doğu Coğrafya Dergisi*, S. 13.s. 7-30.

Yazıcıoğlu, H. (1982), *Safranbolu (Safranbolu-Karabük-Ulus- Eflâni)*, Karabük: Özer
Matbaası.

Yürüdü, E. (2008), Koyulhisar İlçesinde (Sivas) Göç Hareketleri. *Doğu Coğrafya Dergisi*,
S: 20, s.19-34.

www.eflani.gov.tr

Eflani 'de(Karabük) Nüfus